

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

‘Het SLA gaat niet ver genoeg’, hield hoogleraar Roel Vermeulen de zaal voor. De drie keynotesprekers confronteerden en inspireerden de 320 aanwezigen (100 meer dan op het vorige Schone Lucht Jaarcongres!) in het Brabantse provinciehuis in Den Bosch op 12 februari 2025. Samen met de workshops en de onderlinge contacten zorgde het voor een dag die veel bezoekers op nieuwe ideeën bracht.

Hagar Roijackers: Brabant koploper SLA

Gedeputeerde Hagar Roijackers pleitte in haar welkomstwoord om meer samen te werken ‘om denkkraft en menskracht te combineren om het gewenste resultaat voor gezonde lucht sneller te halen, soms tegen de stroom in.’

Samen met Zuid-Holland is Noord-Brabant koploper in deelname aan het Schone Lucht Akkoord (SLA): de helft van de gemeenten is aangesloten. Veel werken onderling en met de provincie samen, bijvoorbeeld met gezamenlijke inkoop of door materiaal en materieel te lenen en delen. Zo worden twee mobiele meetstations door de hele provincie ingezet.



Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Chris Jansen: stinkende best doen om nieuwe EU-normen te halen

Staatssecretaris Chris Jansen sprak hierna zijn waardering uit voor de grote inzet van gemeenten en provincies voor het SLA en voor wat er al bereikt is. ‘Het mooie is dat dit op vrijwillige basis gebeurt. Zoals met de zero-emissiezones. De 14 steden die er helemaal klaar voor waren, zijn vanaf 1 januari 2025 begonnen en 18 gemeenten volgen later nog. Het is 10 jaar voorbereid en nu het is ingevoerd, werkt het gewoon.’ De staatssecretaris vindt dit soort signalen van onderaf belangrijk, zeker ook van burgers die zelf mee willen doen. Hij gaf aan dat beperkte financiering noopt tot keuzes maken. ‘Nederland moet niet te ver vooruit lopen, maar wel zijn stinkende best doen om de aangescherpte EU-normen voor schone lucht te halen.’

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Roel Vermeulen: SLA gaat niet ver genoeg

Hoogleraar Roel Vermeulen van Universiteit Utrecht en academisch ziekenhuis UMC vertelde over ziek worden van de leefomgeving. ‘Van alle niet-genetische factoren die de gezondheid beïnvloeden is luchtverontreiniging na roken de belangrijkste negatieve factor.’

Hij hield de zaal voor dat het SLA niet ver genoeg gaat in het voorkomen van gezondheidsschade. ‘We zijn bezig om in 2030 de doelstellingen van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2005 te halen. Maar die zijn nu al achterhaald. De WHO heeft in 2021 scherpere doelstellingen geformuleerd, omdat er nog steeds gezondheidsschade optreedt bij de oude. We moeten niet alleen op fijnstof en stikstofdioxide letten, maar ook op ultrafijnstof.’

Universiteit Utrecht onderzoekt het gezondheidseffect van ultrafijnstof en heeft twee auto’s uitgerust om ultrafijnstof te meten. Gemeentes kunnen deze gebruiken. Momenteel rijdt er een rond in Son en Breugel. ‘Om de gezondheid van burgers beter te beschermen, moeten bestuurders gedurfde keuzes maken, voor een betere luchtkwaliteit, betere sociale contacten, meer lichaamsbeweging. Steden moeten anders ingericht en daarbij moeten heilige huisjes omver, bijvoorbeeld rond autogebruik.’

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Kars de Graaf: Omgevingswet biedt dé instrumenten voor nieuwe Europese normen

‘In de Omgevingswet staan dé instrumenten in om doelen voor de fysieke leefomgeving te realiseren, van woningbouw tot luchtkwaliteit’, begon regeringscommissaris voor de Omgevingswet Kars de Graaf. ‘Decentrale omgevingswaarden bijvoorbeeld. Daarmee kun je de keuze maken om lokaal strenger te zijn dan landelijk. Daar wordt nog weinig gebruik van gemaakt. Want als je een omgevingswaarde vastlegt, moet je ook monitoren en je doel halen. En verbetering kan ook op andere manieren, met subsidies of ze-zones bijvoorbeeld. Maar je kunt er stringentere doelen mee stellen, bijvoorbeeld voor houtstook. Ander voorbeeld: via regels in het omgevingsplan is er invloed uit te oefenen op de regulering van grote industriële installaties.’

De uitvoering van een nieuwe wet wordt altijd aangevochten in het begin, dat is ook het geval bij de Omgevingswet. ‘Jurisprudentie moet nog uitkristalliseren. Ondertussen krijgen we nieuwe uitdagingen: hoe gaan we bijvoorbeeld voldoen aan de strengere Europese normen voor luchtkwaliteit. Als het ons niet lukt, schenden we de rechten van mensen. Dan staat er een natuurclub op die bij de rechter aanklaagt dat wij onvoldoende hebben gedaan aan de omgevingswaarden. Dít rechtszaken moeten ons angst aanjagen, die moeten we willen voorkomen. De Omgevingswet biedt daar voldoende handvatten voor.’

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Wouter Veldhuis: groei en geld verdienen is niet meer zaligmakend voor welzijn

‘Overal in de wereld sturen regeringen op welzijnseconomie. Alle grote economen schrijven erover. Maar Nederland is er niet zo mee bezig. We noemen het brede welvaart, maar het is niet leidend in het beleid. Terwijl de balans compleet zoek is. We dachten altijd dat meer geld en particuliere welvaart zorgt voor welzijn. Maar andere voorwaarden zijn nu belangrijker, gezondheid bijvoorbeeld.’ Dit hield rijksadviseur Wouter Veldhuis de zaal voor.

Nederland is vol en de druk op de ruimte is groot. De juiste keuzes maken voor de inrichting van de fysieke ruimte kan alleen als we honderd jaar vooruit kijken en bepalen wat we dán nodig hebben. Zoals ooit het rioleringsstelsel en het gasnet zijn aangelegd.

‘Dat vergt afscheid nemen van een aantal zaken die we als verworvenheid ervaren en functies mengen. We denken dat we niet meer zonde X of Meta kunnen, maar we gebruiken het nog maar 10 jaar. Kwaliteit van de leefomgeving wordt het belangrijkste product voor welzijn. Schone lucht, schoon drinkwater, stilte, donkerte, vogels, gezond eten. Niet meer groei en geld verdienen. En de vrijwilligheid is wel een beetje voorbij als we die grote keuzes gaan maken.’

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Rapport 8 jaar samen meten

Tijdens de gezamenlijke afsluiting ontvingen Ina Adema, commissaris van de koning in Noord-Brabant, en Afke van Rijn, DG Milieu en Internationaal het RIVM-rapport over 8 jaar samen met burgers luchtkwaliteit meten. Henri de Ruiter (RIVM), Jean-Paul Close (Aireas & Sustainocracy Eindhoven) en Willie Kerkhof (GLOBE) boden dit aan.

Uit het vraaggesprek bleek dat zowel overheid als burgers welvaren bij de samenwerking. Henri de Ruiter: 'Het RIVM heeft op deze manier 4.000 meetpunten. We meten dus veel vaker en op meer plekken en vullen zo onze eigen metingen aan.'

Voor burgers voelt in je eigen straat meten beter dan tien straten verderop.' Jean-Paul Close: 'Veel mensen doen mee, omwille van hun gezondheid. Daarna gedrag aanpassen is lastiger. Ze kijken naar de overheid om het op te lossen, maar kunnen ook zelf minder in de auto stappen.' Willie Kerkhof: 'Wij werken met scholieren en we zien dat ze duidelijk bewustzijn voor hun leefomgeving ontwikkelen en daar vragen over gaan stellen, ook aan hun ouders.' Ina Adema: 'Als burgers en zeker als jongeren mee meten, bereik je veel meer dan als overheid alleen.'

Afke van Rijn: 'Een goede dialoog tussen wetenschappers, overheid en burgers zorgt ook voor die bewustwording. We hebben een verfijnder netwerk dankzij burgermetingen. Maar meten staat niet op zichzelf. Essentieel is ook de ondersteuning die burgers krijgen, zodat de data goed worden verwerkt en de resultaten zichtbaar zijn voor iedereen. Je kunt meten niet lostrekken van de rest.'

Schone Lucht Jaarcongres

Inspirerende dag voor meer dan 300 deelnemers

Commissaris van de koning belicht Brabantse initiatieven

In het afsluitende dankwoord roerde de commissaris van de koning een aantal Brabantse initiatieven rond luchtkwaliteit aan. Onder meer de Delta-Rijnkorridor, het buizenstelsel voor transport van CO2 en waterstof. Brabant gaat hiermee door en we leggen er ons niet bij neer dat we het Rijk daarbij niet aan onze zijde vinden.'

Daarnaast memoreerde ze de grote rol van luchtkwaliteit bij Q-koorts. Ina Adema is ambassadeur voor Q-koorts-patiënten. 'Ik laat niet los voor er meer erkenning is dat mensen hierdoor getroffen zijn.'